

01248/07/LT
WP 136

Nuomonė 4/2007 dėl asmens duomenų sąvokos

Priimta birželio 20 d.

Ši darbo grupė įkurta remiantis Direktyvos 95/46/EB 29 straipsniu. Tai nepriklausomas Europos patariamasis organas duomenų apsaugos ir slaptumo klausimais. Darbo grupės užduotys apibrėžtos Direktyvos 95/46/EB 30 straipsnyje ir Direktyvos 2002/58/EB 15 straipsnyje.

Sekretoriatą skiria Europos Komisijos C direktoratas (teisingumas, teisės ir pilietybė),
Generalinis direktoratas Teisingumas, laisvė ir saugumas, B-1049 Briuselis, Belgija, biuro Nr. LX-46 01/43.

Tinklaviėtė: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm.

DARBO GRUPĖ ASMENŲ APSAUGAI TVARKANT ASMENS DUOMENIS

įkurta 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB¹;

atsižvelgdama į šios direktyvos 29 straipsnį ir 30 straipsnio 1 dalies a punktą ir 3 dalį ir į 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB 15 straipsnio 3 dalį;

atsižvelgdama į EB sutarties 255 straipsnį ir į 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais;

atsižvelgdama į savo darbo tvarkos taisykles,

PRIĖMĖ ŠIĄ NUOMONĘ:

¹ OL L 281, 1995 11 23, p. 31, esantis tinklavietėje
http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/media/dataprot/index.htm.

II. BENDROSIOS APLINKYBĖS IR POLITIKOS KLAUSIMAI	3
III. ASMENS DUOMENŲ APIBRĖŽTIES ANALIZĖ PAGAL DUOMENŲ APSAUGOS DIREKTYVĄ	5
1. PIRMASIS ELEMENTAS: „BET KURI INFORMACIJA“	6
2. ANTRASIS ELEMENTAS. „INFORMACIJA, SUSIJUSI SU ASMENIU“	9
3. TREČIASIS ELEMENTAS. „FIZINIS ASMUO, KURIO TAPATYBĖ YRA NUSTATYTA ARBA GALI BŪTI NUSTATYTA“	12
4. KETVIRTASIS ELEMENTAS. „FIZINIS ASMUO“	21
IV. JEI DUOMENYS NEPATENKA Į APIBRĖŽTIES SRITĮ	23
V. IŠVADOS	24

I. ĮVADAS

Darbo grupė žino, kad reikia atlikti išsamią asmens duomenų sąvokos analizę. Turima informacija apie dabartinę praktiką ES valstybėse narėse rodo, kad valstybėse narėse svarbūs šios sąvokos aspektai neapibrėžti, o nusistovėjusi praktika jų atžvilgiu skiriasi, todėl tai gali turėti neigiamos įtakos tinkamam esamos duomenų apsaugos sistemos veikimui esant įvairioms aplinkybėms. Šios duomenų apsaugos taisyklių taikymo ir aiškinimo esminio elemento analizės rezultatas turės didelį poveikį daugeliui svarbių klausimų ir bus ypač aktualus nagrinėjant tokius klausimus kaip tapatybės valdymas e. vyriausybės ir e. sveikatos bei radijo dažninio atpažinimo (toliau – RDA) atžvilgiu.

Darbo grupės pateiktos nuomonės tikslas – suformuluoti bendrąją asmens duomenų sąvokos, situacijų, kai turi būti taikomi nacionaliniai duomenų apsaugos teisės aktai, ir šių teisės aktų taikymo būdų sampratą. Bendrosios asmens duomenų sąvokos apibrėžties nustatymas prilygsta dalykų, patenkančių arba nepatenkančių į duomenų apsaugos taisyklių taikymo sritį, nustatymui. Šio darbo tikslas yra nustatyti nacionalinių duomenų apsaugos taisyklių taikymo tam tikroms visoje Europoje susiklostančioms situacijoms gaires, kad šios taisyklės būtų taikomos vienodai – tai pagrindinė pagal 29 straipsnį įkurtos darbo grupės užduotis.

Siekiant pagrįsti analizę šiame dokumente pateikiami pavyzdžiai iš nacionalinės Europos duomenų apsaugos institucijų praktikos. Daugelis pavyzdžių pataisyti, kad juos būtų galima tinkamai panaudoti šiame kontekste.

II. BENDROSIOS APLINKYBĖS IR POLITIKOS KLAUSIMAI

Direktyvoje pateikta plati asmens duomenų sąvoka

Direktyvoje 95/46/EB (toliau – Duomenų apsaugos direktyva arba direktyva) pateikiama tokia asmens duomenų apibrėžtis:

„Asmens duomenys“ reiškia bet kurią informaciją, susijusią su asmeniu (duomenų subjektu), kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta; asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta, yra tas asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta tiesiogiai ar netiesiogiai, ypač pasinaudojus nurodytu asmens identifikavimo kodu arba vienu ar keliais to asmens fizinei, fiziologinei, protinei, ekonominei, kultūrinei ar socialinei tapatybei būdingais veiksniais“.

Reikia pažymėti, kad ši apibrėžtis rodo Europos teisės aktų leidėjų ketinimą taikyti plačią asmens duomenų sąvoką, kuria remiamasi per visą teisės aktų leidimo procesą. Pirminiame Komisijos pasiūlyme paaiškinta, kad „*kaip Konvencijoje Nr. 108, nustatoma plati apibrėžtis siekiant, kad ji apimtų visą informaciją, kuri gali būti susijusi su asmeniu*“². Komisijos pakeistame pasiūlyme teigiama, kad „*iš dalies pakeistame pasiūlyme atsižvelgta į Parlamento pageidavimą nustatyti kiek galima bendresnę asmens duomenų apibrėžtį, kad ji apimtų visą su asmeniu, kurio asmenybė gali būti nustatyta, susijusią informaciją*“³, į šį pageidavimą Bendrojoje pozicijoje⁴ atsižvelgė ir Taryba.

Direktyvoje nustatytų taisyklių tikslas – apsaugoti asmenis

Direktyvos 95/46/EB 1 straipsnyje ir Direktyvos 2002/58/EB 1 straipsnyje aiškiai nurodomas pagrindinis jose nustatytų taisyklių tikslas – saugoti fizinių asmenų pagrindines teises ir laisves, visų pirma jų privatumo teisę tvarkant asmens duomenis. Tai labai svarbus elementas, į kurį reikia atsižvelgti aiškinant ir taikant abiejuose dokumentuose nustatytas taisykles. Jis gali būti svarbus nustatant, kaip taikyti direktyvos nuostatas tada, kai pavojaus asmenų teisėms nėra, ir padėti išvengti tokio tų pačių taisyklių aiškinimo, dėl kurio asmenys prarastų savo teisių apsaugą.

Į direktyvos taikymo sritį nepatenka keli veiksmai, o tekstas yra gana lankstus, kad būtų užtikrintas tinkamas teisinis atsakas į aplinkybes

Nors direktyvoje pateikiamos sąvokos „asmens duomenys“ ir „tvarkymas“ yra plačios, tačiau vien tai, kad konkreti situacija gali būti laikoma su „asmens duomenų tvarkymu“ susijusia situacija, kaip nurodyta apibrėžtyje, nereiškia, kad tokiai situacijai reikėtų taikyti direktyvos taisykles, ypač pagal jos 3 straipsnį. Be Bendrijos teisės sričiai priklausančių išimčių 3 straipsnyje dar nustatytos išimtys, kuriose atsižvelgiama į techninį duomenų tvarkymo būdą (struktūriškai neapibrėžtą rankinę formą) ir numatytą paskirtį (kai fizinis asmuo duomenis tvarko tik asmeniniais ar namų ūkio tikslais). Netgi tada, kai atitinkamas asmens duomenų tvarkymas patenka į direktyvos taikymo sritį, konkrečiam atvejui gali būti taikomos ne visos direktyvoje nustatytos taisyklės. Daugelis direktyvos nuostatų yra gana lanksčios, kad būtų galima pasiekti reikiamą pusiausvyrą tarp duomenų subjekto teisių apsaugos ir duomenų valdytojų bei trečiųjų šalių teisėtų interesų ir galimo viešojo intereso. Keli tokių nuostatų pavyzdžiai pateikiami 6 straipsnyje (būtinai saugojimo laikotarpis atsižvelgiant į duomenų rūšį), 7 straipsnio f punkte (interesų pusiausvyrą, pagrindžianti duomenų tvarkymą),

² COM (90) 314 galutinis, 1990 9 13, p. 19 (2 straipsnio komentaras).

³ COM (92) 422 galutinis, 1992 10 28, p. 10 (2 straipsnio komentaras).

⁴ 1995 m. vasario 20 d. Tarybos priimta Bendroji pozicija (EB) Nr. 1/95, OL C 93, 1995 4 13, p. 20.

10 straipsnio c punkto paskutinėje pastraipoje ir 11 straipsnio 1 dalies c punkte (informacijos teikimas duomenų subjektui, kai būtina užtikrinti tinkamą duomenų tvarkymą) arba 18 straipsnyje (išimtyms, taikomos reikalavimams pranešti).

Duomenų apsaugos taisyklių taikymo sritis neturi būti per daug išplėsta

Taikant duomenų apsaugos taisykles tokioms situacijoms, kurių teisės aktų leidėjai neketino įtraukti į šių taisyklių taikymo sritį ir kurioms jos nebuvo skirtos, galimi nepageidaujami rezultatai. Minėtame 3 straipsnyje nustatytos pagrindinės išimtyms bei paaiškinimai direktyvos 26 ir 27 konstatuojamosiose dalyse leidžia suprasti, kaip teisės aktų leidėjai įsivaizdavo duomenų apsaugos vykdymą.

Vienas iš apribojimų yra susijęs su duomenų tvarkymo būdu. Reikėtų priminti, kad pirmųjų duomenų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų priėmimą aštuntajame dešimtmetyje lėmė tai, kad naujos technologijos, t. y. elektroninis duomenų tvarkymo būdas, leido lengviau ir plačiau naudotis asmens duomenimis negu įprasti duomenų tvarkymo būdai. Todėl pagal šią direktyvą duomenų apsaugos tikslas yra apsaugoti tokius duomenų tvarkymo būdus, kuriems paprastai gresia didesnis pavojus dėl „lengvo asmens duomenų gavimo“ (27 konstatuojamoji dalis). Į direktyvos taikymo sritį įtrauktas tik toks asmens duomenų tvarkymas neautomatiniais būdais, kai duomenys sudaro arba yra skirti sudaryti rinkmenų sistemos dalį (3 straipsnis).

Kitas bendrojo pobūdžio apribojimas, nustatytas duomenų apsaugos taikymui pagal direktyvą, yra toks duomenų tvarkymas, kad duomenų subjekto tapatybės nustatymo būdais nebūtų galima „pasinaudoti“ (26 konstatuojamoji dalis). Šis klausimas nagrinėjamas toliau.

Reikia vengti aiškinimo, nederamai ribojančio asmens duomenų sąvoką

Tada, kai iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad kiekvienos direktyvos nuostatos mechanistinis taikymas sukeltų didelių sunkumų arba net turėtų absurdiškų padarinių, visų pirma reikia patikrinti, ar 1) situacija patenka į direktyvos taikymo sritį, ypač pagal jos 3 straipsnį, ir 2) jeigu patenka į taikymo sritį, tai ar pati direktyva arba ja remiantis priimti teisės aktai draudžia taikyti išimtis ar supaprastintą tvarką konkrečioms situacijoms, siekiant tinkamo teisinio atsako ir užtikrinant asmens teisių bei interesų, kuriems kyla pavojus, apsaugą. Reikėtų ne apriboti asmens duomenų apibrėžties aiškinimą, o pabrėžti, kad duomenis reglamentuojančias taisykles galima taikyti gana lanksčiai.

Šiuo atžvilgiu svarbi nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros institucijų funkcija – prižiūrėti duomenų apsaugos teisės taikymą, įskaitant teisės nuostatų aiškinimą ir konkrečių nurodymų duomenų valdytojams bei duomenų subjektams teikimą. Jos turėtų laikytis pakankamai plačios apibrėžties, kuri padėtų išvengti nukrypimo ir apimtų visus iš pirmo žvilgsnio nepastebimus aspektus bei teisėtai pasinaudotų direktyvos lankstumu. Direktyvoje raginama plėtoti tokią politiką, kuria būtų siekiama plataus asmens duomenų sąvokos aiškinimo ir tinkamo direktyvos taisyklių taikymo pusiausvyros.

III. ASMENS DUOMENŲ APIBRĖŽTIES ANALIZĖ PAGAL DUOMENŲ APSAUGOS DIREKTYVĄ

Direktyvoje pateiktą apibrėžtį sudaro keturi pagrindiniai elementai, kurių kiekvienas šiame dokumente bus aptarti atskirai. Tai:

- „bet kuri informacija“;
- „informacija, susijusi su asmeniu“;
- „asmuo, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta“;
- „fizinis asmuo“.

Šie keturi elementai glaudžiai susiję ir priklausomi vienas nuo kito. Tačiau siekiant laikytis metodikos šiame dokumente kiekvienas iš tų elementų bus aptartas atskirai.

1. PIRMASIS ELEMENTAS: „BET KURI INFORMACIJA“

Direktyvoje vartojamas terminas „bet kuri informacija“ aiškiai rodo teisės aktų leidėjų norą nustatyti plačią asmens duomenų sąvoką. Ši junginį reikia aiškinti plačiai.

Jei nagrinėjama atsižvelgiant į informacijos pobūdį, asmens duomenų sąvoka apima visus teiginius apie asmenį. Tai ir „objektyvi“ informacija, pavyzdžiui, tam tikros medžiagos buvimas asmens kraujyje, ir „subjektyvi“ informacija – nuomonės arba vertinimai. Pastaroji sudaro didelę dalį asmens duomenų, tvarkomų bankininkystės sektoriuje vertinant paskolos prašančių asmenų patikimumą (Titas yra patikimas paskolos gavėjas), draudimo sektoriuje (Titas neturėtų greitai mirti) arba užimtumo srityje (Titas yra geras paaukštinimo vertas darbuotojas).

Kad informacija būtų laikoma asmens duomenimis, ji neturi būti teisinga ar įrodyta. Iš esmės duomenų apsaugos taisyklės jau numato galimybę, kad informacija gali būti neteisinga ir suteikia duomenų subjektui teisę susipažinti su informacija bei ją užginčyti naudojantis atitinkamomis priemonėmis⁵.

Kalbant apie informacijos turinį, asmens duomenų sąvoka apima duomenis, kuriais pateikiama visa galima informacija. Tai apima ir informaciją apie asmenį, kuri pagal direktyvos 8 straipsnį dėl su ja susijusio ypatingo pavojaus laikoma „ypatingais duomenimis“, ir bendresnio pobūdžio informaciją. Sąvoka „asmens duomenys“ apima informaciją, susijusią su asmens asmeniniu ir šeimos gyvenimu *stricto sensu*, taip pat informaciją apie visas asmens vykdomos veiklos rūšis, pavyzdžiui, asmens darbo santykius arba ekonominę ar socialinę elgesį. Taigi apima ir informaciją apie asmenis neatsižvelgiant į jų padėtį ar pareigas (kaip vartotojo, paciento, darbuotojo, kliento, kt.).

1 pavyzdys. Profesiniai įpročiai ir praktika

Vaistų skyrimo informacija (pavyzdžiui, vaistų identifikacinis numeris, pavadinimas, stiprumas, gamintojas, pardavimo kaina, nauja ar pildoma pakuotė, skyrimo priežastys, priežastys nevertoti pakaitalo, vaistus skyrusio asmens vardas ir pavardė, telefono numeris, kt.), esanti viename recepte arba sudėtinė kelių receptų informacija, gali būti laikoma gydytojo, skiriančio tuos vaistus, asmens duomenimis, net jei pacientas nenurodomas. Todėl informacijos apie receptus, išrašytus gydytojų, kurių tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, teikimas recepte nurodytų vaistų gamintojams yra asmens duomenų perdavimas trečiajai šaliai pagal direktyvos apibrėžtį.

⁵ Duomenis galima pataisyti pateikiant priešingus teiginius arba naudojantis tinkamomis teisinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, apeliacijų mechanizmais.

Tokį aiškinimą pagrindžia ir pačios direktyvos formuluotė. Viena vertus, reikia manyti, kad asmeninio ir šeimos gyvenimo sąvoka yra plati, kaip išaiškino Europos žmogaus teisių teismas⁶. Kita vertus, asmens duomenų apsaugos taisyklės apima daugiau negu plačiai aiškinama teisės į pagarbą asmeniniam ir šeimos gyvenimui sąvoka. Reikia pažymėti, kad Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija 8 straipsnyje teisę į asmens duomenų apsaugą įtvirtina kaip savarankišką teisę, kuri atskirta ir skiriasi nuo 7 straipsnyje minimos teisės į asmeninį gyvenimą; kai kuriose valstybėse narėse tai įtvirtinta ir nacionaliniu lygiu. Tai neprieštarauja 1 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kuriomis siekiama apsaugoti „fizinių asmenų pagrindines teises ir laisves, o ypač [bet ne vien tik] jų privatumo teisę“. Analogiškai direktyvoje ypatingas dėmesys skiriamas situacijoms, kai asmens duomenys tvarkomi už namų ir šeimos ribų, kaip numatyta darbo teisėje (8 straipsnio 2 dalies b punktas), teisiant, taikant administracines drausminančias priemones ar sprendimus civilinėse bylose (8 straipsnio 5 dalis) arba tiesioginio pardavimo tikslais (14 straipsnio b punktas). Tokiam plačiam aiškinimui pritarė Europos Teisingumo Teismas⁷.

Kalbant apie informacijos formatą arba laikmeną, asmens duomenų sąvoka apima informaciją bet kokia forma, neatsižvelgiant į tai, kaip ji pateikiama – raidėmis, skaičiais, grafiniu, fotografiniu vaizdu ar garso forma. Tai gali būti rašytinė informacija, taip pat kompiuterio atmintyje saugoma informacija, įvesta naudojant dvejetainį kodą, arba, pavyzdžiui, į vaizdajuostę įrašyta informacija. Tai yra loginis automatinio asmens duomenų tvarkymo įtraukimo į jos taikymo sritį padarinys. Šiuo atžvilgiu garsiniai ir vaizdiniai duomenys yra asmens duomenys visų pirma todėl, kad jie gali suteikti informacijos apie asmenį. Konkrečią direktyvos 33 straipsnio nuorodą į garsinius ir vaizdinius duomenis reikia suprasti kaip patvirtinimą ir paaiškinimą, kad tokie duomenys iš tikrųjų priklauso direktyvos taikymo sričiai (jei įvykdomos visos kitos sąlygos) ir kad direktyva jiems taikoma. Iš esmės tai loginė prielaida šiame straipsnyje pateikiamai nuostatai, kuria siekiama įvertinti, ar direktyvos taisyklėmis tose srityse užtikrinamas tinkamas teisinis atsakas. Tai toliau paaiškinta preambulės 14 konstatuojamojoje dalyje, kurioje teigiama, kad „suvokiant vykstančių pokyčių svarbą, visuomenės informuotumo lygį ir būdus surinkti, persiųsti, manipuliuoti, įrašyti, saugoti ar perduoti su fiziniais asmenimis susijusius garsinius ir vaizdinius duomenis, ši direktyva turėtų būti taikoma tvarkant ir tokius duomenis“. Kita vertus, nebūtina informaciją laikyti asmens duomenimis, kad ji būtų įtraukta į susistemintą duomenų bazę ar rinkmeną. Be to, asmens duomenimis galima laikyti informaciją, esančią laisvai pateiktame elektroninio dokumento tekste, jeigu ji atitinka kitus asmens duomenų apibrėžties kriterijus. Pavyzdžiui, elektroniniame laiške gali būti asmens duomenų.

⁶ Europos žmogaus teisių teismo 2000 m. vasario 16 d. sprendimo byloje *Amann prieš Šveicariją* 65 punktas: „[...] termino „asmeninis gyvenimas“ negalima aiškinti siaurai. Visų pirma, asmeninio gyvenimo gerbimas yra teisė užmegzti ir plėtoti santykius su kitais žmonėmis; be to, nėra priežasčių, dėl kurių į asmeninio gyvenimo sąvoką neturėtų būti įtraukta veikla, susijusi su profesija ar verslu. (žr. 1992 m. gruodžio 16 d. sprendimo byloje *Niemietz prieš Vokietiją*, A serija Nr. 251-B, p. 33–34, 29 punktą ir minėto sprendimo byloje *Halford*, p. 1015–16, 42 punktą). Toks platus sąvokos aiškinimas atitinka 1981 m. sausio 28 d. Europos Tarybos konvencijos aiškinimą [...]“.

⁷ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimo byloje C-101/2001 (*Lindqvist*) 24 punktas: „Direktyvos 95/46 3 straipsnio 1 dalyje vartojamas terminas asmens duomenys, remiantis jos 2 straipsnio a punktu apima bet kokią informaciją, susijusią su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta. Nėra abejonių, kad terminas apima asmens vardą ir pavardę bei telefoną arba informaciją apie jo darbo sąlygas ar pomėgius“.

2 pavyzdys. Telefoninė bankininkystė

Jeigu į garsajuostę įrašomas kliento, teikiančio nurodymus bankui, balsas, tokie įrašai turi būti laikomi asmens duomenimis.

3 pavyzdys. Sekimas vaizdo kameromis

Sekimo vaizdo kameromis sistemos užfiksuoti asmenų atvaizdai gali būti asmens duomenys, jeigu asmenis galima atpažinti.

4 pavyzdys. Vaiko piešinys

Nagrinėjant bylą dėl mergaitės globos atliekamas neuropsichiatrijos tyrimas ir analizuojamas mergaitės piešinys, kuriame ji nupiešė savo šeimą. Jame yra informacijos apie mergaitės nuotaiką ir tai, ką ji jaučia kiekvienam savo šeimos nariui. Dėl to piešinių būtų galima laikyti asmens duomenimis. Iš tikrųjų piešinys atskleis su vaiku susijusią informaciją (jo sveikatos būklę psichiatrijos požiūriu) ir informaciją, pavyzdžiui, apie jos tėvo ar motinos elgesį. Šiuo atveju tėvams turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti savo teise gauti tokią ypatingą informaciją.

Ypatingą dėmesį reikia skirti biometriniams duomenims. Tokius duomenis galima apibūdinti kaip biologines savybes, fiziologines ypatybes, gyvenimo ypatumus ar kartotinius veiksmus, kai tos ypatybės ir (arba) veiksmai yra specifinės ir akivaizdžios to asmens ypatybės ar veiksmai, net jeigu jiems techniškai nustatyti taikomi būdai yra susiję su tam tikra tikimybe. Tipiniai tokių biometrinių duomenų pavyzdžiai yra pirštų atspaudai, rainelės struktūra, veido struktūra, balsas, rankos geometrija, kraujagyslių struktūra, giliai išsakinijęs įgūdis arba kita elgesio ypatybė (pavyzdžiui, rašytinis parašas, klavišo paspaudimai, ypatinga eisena ar kalbėsena ir kt.).

Biometriniai duomenys ypatingi tuo, kad juos galima laikyti ir informacijos apie konkretų asmenį *turiniu* (tai yra Tito pirštų atspaudai), ir elementu, leidžiančiu nustatyti *ryšį* tarp informacijos ir asmens (šį daiktą lietė kažkas, kam priklauso šie pirštų atspaudai; šie pirštų atspaudai atitinka Tito atspaudus, todėl šį daiktą lietė Titas), todėl jie gali būti naudojami kaip „žymenys“. Dėl biometrinių duomenų unikalios sąsajos su konkrečiu asmeniu šie duomenys gali būti naudojami to asmens tapatybei nustatyti. Toks dvejetainis pobūdis būdingas ir DNR duomenims, suteikiantiems informacijos apie asmens kūną ir leidžiantiems visiškai tiksliai nustatyti konkretų asmenį.

Žmogaus audinio mėginiai (pavyzdžiui, kraujo) yra biometrinių duomenų šaltinis, tačiau patys mėginiai nėra biometriniai duomenys (pavyzdžiui, pirštų atspaudai yra biometriniai duomenys, tačiau pats pirštas – ne). Todėl informacijos gavimas iš mėginių yra asmens duomenų rinkimas, kuriam taikomos direktyvos taisyklės. Pačių audinio mėginių rinkimui, laikymui ir naudojimui gali būti taikomi atskiri taisyklių rinkiniai⁸.

⁸ Žr. 2006 m. kovo 15 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendaciją valstybėms narėms Nr. Rec (2006) 4 dėl žmogaus kilmės biologinių medžiagų.

2. ANTRASIS ELEMENTAS. „INFORMACIJA, SUSIJUSI SU ASMENIU“

Ši apibrėžties dalis yra esminė, nes labai svarbu tiksliai nustatyti konkrečius santykius (ryšius) ir tai, kaip juos atskirti.

Apskritai, galima laikyti, kad informacija yra „susijusi su“ asmeniu tada, kai ji yra *apie* tą asmenį.

Daugeliu atvejų tokių santykių galima lengvai nustatyti. Pavyzdžiui, personalo skyriaus turimoje asmens byloje įrašyti duomenys akivaizdžiai „susiję su“ asmens kaip darbuotojo statusu. Tokiais duomenimis bus laikomi ir paciento medicininių tyrimų rezultatai, esantys asmens medicininių įrašų kortelėje, arba asmens atvaizdas filmuoto pokalbio įrašė.

Tačiau galima paminėti daugybę kitų atvejų, kai nėra taip lengva nustatyti, ar informacija susijusi su asmeniu.

Kai kuriais atvejais iš duomenų gaunama informacija pirmiausia yra susijusi su objektais, o ne su asmenimis. Tie objektai paprastai kam nors priklauso, jiems asmenys gali daryti tam tikrą poveikį arba jie gali daryti tam tikrą poveikį asmenims, taip pat objektai gali būti fizine ar geografinė prasme artimi asmenims arba kitiems objektams. Tokiais atvejais galima laikyti, kad informacija su tais asmenimis arba objektais susijusi netiesiogiai.

5 pavyzdys. Namo vertė

Konkreto namo vertė yra informacija apie objektą. Duomenų apsaugos taisyklės tikrai nebus taikomos tuo atveju, kai ši informacija bus naudojama vien tik konkreto rajono nekilnojamo turto kainų lygiui nurodyti. Tačiau esant tam tikroms aplinkybėms tokia informacija gali būti laikoma asmens duomenimis. Iš tiesų namas yra savininko turtas, kuris kitu atveju būtų naudojamas, pavyzdžiui, vertinant to asmens išsipareigojimą mokėti mokesčius. Susidarius tokioms aplinkybėms tokią informaciją reikia laikyti asmens duomenimis.

Panašiai reikia nagrinėti situacijas, kai duomenys pirmiausiai susiję su procesais ar įvykiais, pavyzdžiui, informaciją apie mašinos veikimą, kai būtinas žmogaus įsikišimas. Tam tikromis aplinkybėmis gali būti laikoma, kad tokia informacija yra susijusi su asmeniu.

6 pavyzdys. Automobilių remonto dirbtuvių įrašai

Automobilių remonto dirbtuvių mechaniko arba dirbtuvių įrašuose yra informacijos apie automobilį, nuvažiuotą atstumą, automobilio patikros datas, technines problemas ir bendrąją būklę. Įrašuose ši informacija susijusi su automobilio registracijos numeriu ir variklio numeriu, kuriuos galima susieti su savininku. Jeigu norėdami pateikti sąskaitą dirbtuvių darbuotojai nustato ryšį tarp transporto priemonės ir savininko, informacija tampa susijusi su savininku arba vairuotoju. Jei siekiant patikrinti mechaniko produktyvumą, automobilis susiejamas su jį taisiusiu mechaniku, ši informacija bus susijusi ir su mechaniku.

Darbo grupė jau atkreipė dėmesį į klausimą, kada informaciją galima laikyti susijusia su asmeniu. Diskusijose apie duomenų apsaugą, kilusiose dėl RDA žymenų, darbo grupė pažymėjo, kad „*duomenys susiję su asmeniu, jei jie nurodo asmens tapatybę, ypatybes ar elgesį arba jei tokia informacija naudojama siekiant nustatyti, kaip elgiamasi su tuo asmeniu arba kaip jis vertinamas, arba daryti susijusį poveikį*“⁹.

Atsižvelgiant į minėtus atvejus ir vadovaujantis tais pačiais principais, tam, kad duomenys būtų laikomi susijusiais su asmeniu, turi būti **turinio** elementas ARBA **tikslo** elementas ARBA **rezultato** elementas.

Turinio elementas atsiranda tais atvejais, kai pagal akivaizdžią ir visuomenei bendrai suprantamą žodžio „susijęs“ reikšmę pateikiama informacija apie konkretų asmenį, neatsižvelgiant į duomenų valdytojo ar trečiosios šalies tikslą arba tokios informacijos poveikį duomenų subjektui. Informacija yra susijusi su asmeniu, kai ji yra apie tą asmenį, o tai turi būti įvertinta atsižvelgiant į visas konkrečius atvejo aplinkybes. Pavyzdžiui, medicininio tyrimo rezultatai aiškiai susiję su pacientu, o įmonės applanke prie konkretaus kliento vardo ir pavardės pateikta informacija yra aiškiai susijusi su tuo klientu; informacija, esanti RDA žymenyje arba konkretaus asmens tapatybės dokumento brūkšniniame kode, taip pat būsimų pasų RDA mikroschemose, yra susijusi su tuo asmeniu.

Tikslo elementas taip pat gali būti svarbus susiejant informaciją su konkrečiu asmeniu. Galima laikyti, kad tikslo elementas atsiranda tada, kai atsižvelgiant į visas konkrečius atvejo aplinkybes duomenys naudojami arba greičiausiai bus naudojami siekiant įvertinti arba nagrinėti asmens padėtį ar elgesį arba daryti jiems įtaką.

7 pavyzdys. Telefono skambučių registravimas

Įmonės telefono skambučių registravimas suteikia informacijos apie skambučius iš telefono aparato, prijungto prie konkrečios linijos. Ta informacija gali būti susieta su skirtingais subjektais. Viena vertus, įmonė naudojami linija ir pagal sutartį ji turi sumokėti už skambučius. Darbo metu konkretus darbuotojas naudojami telefono aparatu ir laikoma, kad skambina jis. Be to, telefono skambučių registravimas gali teikti informacijos apie asmenį, kuriam skambinta. Telefono aparatu taip pat gali naudotis asmuo, įleistas į patalpas tada, kai darbuotojo nėra (pavyzdžiui, valytoja). Skirtingais atvejais informacija apie naudojamą tuo telefono aparatu gali būti siejama su įmone, darbuotoju ar valytoja (pavyzdžiui, norint patikrinti, kada valytoja išeina iš darbo, nes prieš užrakindama patalpas ji turi telefonu patvirtinti išėjimo laiką). Reikia pažymėti, kad asmens duomenų sąvoka čia apima tiek gaunamus, tiek siunčiamus skambučius, nes jie visi susiję su informacija apie asmeninį žmonių gyvenimą, jų socialinius santykius ir bendravimą.

Esant **rezultato** elementui atsiranda trečios rūšies sąsaja su konkrečiais asmenimis. Nepaisant to, kad nėra turinio ar tikslo elemento, duomenis galima laikyti susijusiais su asmeniu, nes naudojantis jais greičiausiai būtų daromas poveikis konkretaus asmens teisėms ir interesams, vis dėlto, būtina atsižvelgti į visas konkrečius atvejo aplinkybes. Nebūtina, kad galimas poveikis būtų didelis. Pakanka to, kad dėl tokių duomenų tvarkymo su asmeniu galėtų būti elgiamasi kitaip nei su kitais.

⁹ 2005 m. sausio 19 d. darbo grupės dokumentas Nr. WP 105 „Darbo dokumentas dėl duomenų apsaugos klausimų, susijusių su RDA technologija“, p. 8.

8 pavyzdys. Taksi automobilio vietos stebėjimas, siekiant pagerinti paslaugos teikimą, dėl kurio daroma įtaka vairuotojams

Taksi paslaugas teikianti įmonė įdiegia palydovinę vietos nustatymo sistemą, kuri leidžia nustatyti laisvų taksi automobilių buvimo vietą tikruoju laiku. Kiekvienam taksi kviečiančiam klientui siunčiamas arčiausiai esantis automobilis, siekiant teikti geresnes paslaugas ir taupyti degalus. Trumpai tariant, šiai sistemai reikalingi duomenys susiję su automobiliais, o ne vairuotojais. Tokio duomenų tvarkymo tikslas nėra taksi vairuotojo darbo vertinimas, pavyzdžiui, parenkat geriausius maršrutus. Tačiau sistema leidžia kontroliuoti taksi vairuotojų darbą ir tikrinti, ar jie laikosi greičio apribojimų, reikiamo maršruto, sėdi prie vairo ar ilsisi ne automobilyje. Dėl šios priežasties tiems asmenims gali būti daromas didelis poveikis ir todėl taip pat galima laikyti, kad tokie duomenys yra susiję su fiziniiais asmenimis. Duomenų tvarkymui turi būti taikomos duomenų apsaugos taisyklės.

Šiuos tris elementus (turinį, tikslą, rezultatą) reikia laikyti pakaitinėmis, o ne sudėtinėmis sąlygomis. Visų pirma, jeigu yra turinio elementas, kiti elementai nebūtinai, kad informacija būtų laikoma susijusia su asmeniu. Dėl to ta pati informacija vienu metu gali būti susijusi su skirtingais asmenimis, priklausomai nuo kiekvieno asmens atžvilgiu egzistuojančio elemento. Ta pati informacija gali būti susijusi su Titu dėl turinio elemento (duomenys akivaizdžiai yra apie Titą) IR su Gajumi dėl tikslo elemento (jie bus naudojami siekiant atitinkamai elgtis su Gajumi) IR su Sempronijumi dėl rezultato elemento (tikėtina, kad jie turės įtakos Sempronijaus teisėms ir interesams). Vadinasi nebūtina, kad duomenys būtų sutelkti į kokį nors asmenį, kad būtų galima laikyti, jog jie yra susiję su tuo asmeniu. Astižvelgiant į šią analizę kyla klausimas, ar duomenys yra susiję su konkrečiu asmeniu; į šį klausimą reikia atsakyti kiekvieną kartą išnagrinėjant konkrečius duomenis. Taip pat, taikant esmines nuostatas (pavyzdžiui, teisę susipažinti su duomenimis reglamentuojančias nuostatas) reikia turėti omenyje, kad informacija gali būti susijusi su skirtingais asmenimis.

9 pavyzdys. Posėdžio protokolo informacija

Pavyzdys, atskleidžiantis būtinybę atlikti atskirą išankstinę kiekvienos informacijos dalies analizę, susijęs su posėdžio protokolo informacija, kai paprastai registruojamas Tito, Gajaus ir Sempronijaus dalyvavimas, Tito ir Gajaus pranešimai ir įtraukiama per posėdį vykusių diskusijų konkrečiais klausimais, apibendrintų protokoluotojo Sempronijaus, ataskaita. Su Titu susijusiais asmens duomenimis galima laikyti tik informaciją apie tai, kad konkrečiu laiku ir konkrečioje vietoje jis dalyvavo posėdyje bei padarė tam tikrus pareiškimus. Tai, kad jame dalyvavo Gajus, jo pareiškimai ir Sempronijaus apibendrinimai, susiję su svarstytu klausimu, NĖRA su Titu susiję asmens duomenys. Taip yra net tuo atveju, kai tokia informacija yra tame pačiame dokumente, net jeigu posėdyje svarstyta klausimą iškėlė Titas. Dėl to šiai informacijai netaikoma Tito teisė susipažinti su savo asmens duomenimis. Ar ir koku mastu tokią informaciją galima laikyti Gajaus ir Sempronijaus asmens duomenimis, reikės nustatyti atskirai atlikus aprašytą analizę.

3. TREČIASIS ELEMENTAS. „FIZINIS ASMUO, KURIO TAPATYBĖ YRA NUSTATYTA ARBA GALI BŪTI NUSTATYTA“

Direktyvoje reikalaujama informaciją susieti su fiziniu asmeniu, kurio „tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta“. Iš to kyla toliau pateikiami svarstymai.

Apskritai kalbant, galima laikyti, kad fizinio asmens tapatybė nustatyta, jeigu jis yra išskirtas iš visų kitų grupei priklausančių asmenų. Panašiai fizinio asmens tapatybė gali būti nustatyta, t. y. ji dar nenustatyta, bet tai galima padaryti (tokia yra anglų kalbos priesagos *-able* reikšmė). Taigi praktikoje antroji galimybė yra esminė sąlyga nustatant, ar informacija patenka į trečiojo elemento sritį.

Tapatybė paprastai nustatoma pagal konkrečią informaciją, kurią galima vadinti „žymenimis tapatybei nustatyti“ ir kuri yra labai išskirtinai ir glaudžiai susijusi su konkrečiu asmeniu. Tai gali būti to asmens išvaizdos požymiai, pavyzdžiui, ūgis, plaukų spalva, apranga ir kt., arba asmens ypatybė, apie kurią neįmanoma sužinoti iš karto, pavyzdžiui, profesija, pareigos, vardas bei pavardė ir kt. Direktyvoje tie „žymenys tapatybei nustatyti“ minimi 2 straipsnyje, asmens duomenų apibrėžtyje: *„tapatybė gali būti nustatyta tiesiogiai ar netiesiogiai, ypač pasinaudojus nurodytu asmens identifikavimo kodu arba vienu ar keliais to asmens fizinei, fiziologinei, protinei, ekonominei, kultūrinei ar socialinei tapatybei būdingais veiksniais“*.

Asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta tiesiogiai arba netiesiogiai

Kitas paaiškinimas pateikiamas pastabose dėl iš dalies pakeisto Komisijos pasiūlymo straipsnių, kuriose teigiama, kad *„asmens tapatybę galima nustatyti tiesiogiai pagal vardą ir pavardę arba netiesiogiai pagal telefono numerį, automobilio registracijos numerį, socialinio draudimo numerį, paso numerį arba svarbių kriterijų rinkinį, dėl kurių galima jį atpažinti atmetimo būtu siaurinant grupę, kuriai jis priklauso (amžius, profesija, gyvenamoji vieta ir t. t.)“*. Šis teiginys aiškiai rodo, kad tai, kiek tam tikrų žymenų pakanka tapatybei nustatyti, priklauso nuo konkrečios situacijos aplinkybių. Plačiai paplitusios pavardės nepakaks asmens tapatybei nustatyti, tai yra išskirti kuri nors asmenį iš visų šalies gyventojų, tačiau pagal ją greičiausiai būtų galima nustatyti mokinio tapatybę klasėje. Net šalutinė informacija, pavyzdžiui, „vyras juodu kostiumu“, gali padėti atpažinti vieną iš prie šviesoforo sustojusių žmonių. Taigi tai, ar asmens, su kuriuo susijusi informacija, tapatybė yra nustatyta, ar ne, priklauso nuo konkretaus atvejo aplinkybių.

Kalbant apie asmenis, kurių tapatybė yra arba gali būti nustatyta tiesiogiai, asmens **vardas ir pavardė** yra pats įprasčiausias žymuo tapatybei nustatyti; praktikoje sąvoka „asmuo, kurio tapatybė nustatyta“ dažniausiai reiškia nuorodą į asmens vardą ir pavardę.

Siekiant užtikrinti, kad tapatybė nustatyta teisingai, kai kada asmens vardą ir pavardę reikia susieti su kita informacija (gimimo data, tėvų vardais ir pavardėmis, adresu arba portretine nuotrauka), kad asmuo nebūtų supainiotas su galimu bendravardžiu ar bendrapavardžiu. Pavyzdžiui, informacija, kad Titas turi tam tikrą sumą pinigų, gali būti laikoma susijusia su asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta, nes ji susijusi su asmens vardu. Vardas yra informacija, kuri rodo, kad asmuo šį raidžių ir garsų junginį vartoja savo asmeniui išskirti ir tam, kad kiti asmenys, su kuriais jis užmezga ryšius, jį atskirtų. Vardas ir pavardė taip pat gali būti atskaitos taškas ieškant informacijos apie

tai, kur asmuo gyvena arba kur jį galima rasti; vardas ir pavardė gali suteikti informacijos apie šeimos narius (pagal pavardę) ir daug su tuo vardu ir pavarde susijusių teisinių bei socialinių santykių (įrašai apie išsilavinimą, medicininiai įrašai, banko sąskaitos). Galima nustatyti net žmogaus išvaizdą, jeigu yra su jo vardu ir pavarde siejama nuotrauka. Visa ši nauja su vardu ir pavarde susijusi informacija gali leisti kažkam išsamiai pažinti asmenį, todėl naudojantis žymenimis tapatybei nustatyti pirminė informacija susiejama su fiziniu asmeniu, kurį galima išskirti iš kitų asmenų.

Kalbant apie asmenis, kurių tapatybė yra arba gali būti nustatyta netiesiogiai, ši kategorija paprastai susijusi su mažos arba didelės apimties unikalių junginių reiškiniu. Kai *prima facie* turimų žymenų tapatybei nustatyti nepakanka konkrečiam asmeniui išskirti, to asmens tapatybę vis dėlto galima nustatyti, nes sudėjus tuos duomenis su kita informacija (neatsižvelgiant į tai, ar duomenų valdytojas ją turi) bus įmanoma išskirti tą asmenį iš kitų. Šiuo atveju direktyvoje kalbama apie „vieną ar kelis asmens fizinei, fiziologinei, protinei, ekonominei, kultūrinei ar socialinei tapatybei būdingus veiksnius“. Kai kurios savybės yra tokios ypatingos, kad nustatyti tam tikrų asmenų tapatybę nėra sudėtinga (pavyzdžiui, „dabartinis Ispanijos Ministras Pirmininkas“); tam tikrų duomenų pagal kategoriją (amžius, kilmės regionas ir t. t.) derinys taip pat gali gana daug lemti susidarius tam tikroms aplinkybėms, visų pirma jeigu yra galimybė pasinaudoti tam tikra papildoma informacija. Statistikos srities specialistai plačiai nagrinėjo šį reiškinį, nes jiems visada svarbu nepažeisti slaptumo.

10 pavyzdys. Spaudoje pateikiama fragmentiška informacija

Spaudoje pateikiama informacija apie seną baudžiamąją bylą, kuria visuomenė praeityje labai domėjosi. Naujai paskelbtoje informacijoje nepateiktas nė vienas iš žymenų, dažniausiai vartojamų tapatybei nustatyti, t. y. nenurodytas nė vieno susijusio asmens vardas, pavardė ar gimimo data.

Neatrodė, kad būtų labai sunku rasti papildomos informacijos, kuri leistų atpažinti pagrindinius susijusius asmenis, pavyzdžiui, paieškoti informacijos peržiūrint tuo metu išleistus laikraščius. Visai įmanoma, kad kas nors tai padarys (peržiūrės senus laikraščius) ir veikiausiai sužinos pavyzdyje nurodytų asmenų vardus, pavardes ir kitus žymenis tapatybei nustatyti. Todėl būtų pagrįsta pavyzdyje pateiktą informaciją laikyti informacija apie asmenis, kurių tapatybę galima nustatyti, ir kuri dėl to yra asmens duomenys.

Reikėtų pažymėti, kad praktikoje tapatybė dažniausiai nustatoma pagal vardą ir pavardę, tačiau vardas ir pavardė ne visada būtinai asmens tapatybei nustatyti. Taip gali būti tada, kai kokiam nors asmeniui išskirti naudojami kiti žymenys. Iš tikrųjų kompiuterinėse asmens duomenų registravimo rinkmenose registruojamiems asmenims paprastai suteikiamas unikalus žymuo tapatybei nustatyti, siekiant nesupainioti dviejų rinkmenoje įregistruotų asmenų. Be to, internete srauto priežiūros priemonės leidžia lengvai nustatyti įrangą atliekamus veiksmus ir kartu asmens, kuris ja naudojasi, veiksmus. Taigi informacija apie asmens tapatybę sudedama iš atskirų dalių, siekiant asmeniui priskirti tam tikrus sprendimus. Net ir nesiteiraujant asmens vardo, pavardės ir adreso jį įmanoma priskirti kokiam nors kategorijai pagal socialinius ir ekonominius, psichologinius, filosofinius ar kitus kriterijus bei priskirti jam tam tikrus sprendimus, nes dėl asmens kontaktinės priemonės (kompiuterio) nėra būtina atskleisti asmens tapatybės siaurąją prasme. Kitaip tariant, galimybė nustatyti asmens tapatybę nebūtinai

reiškia gebėjimą sužinoti asmens vardą ir pavardę. Į šį faktą atsižvelgiama asmens duomenų apibrėžtyje¹⁰.

Šiuo klausimu Europos Teisingumo Teismas pareiškė, kad „*interneto puslapyje teikiama informacija apie įvairius asmenis, kurių tapatybė atskleidžiama nurodant jų vardą ir pavardę arba kitais būdais, pavyzdžiui, pateikiant jų telefono numerį ar informaciją apie jų darbo sąlygas ir pomėgius, yra asmens duomenų tvarkymas [...] kaip apibrėžta [...] Direktyvoje 95/46/CE*“¹¹.

11 pavyzdys. Prieglobsčio prašytojai

Prieglobstį suteikiančiose institucijose tikruosius vardus ir pavardes slepiantiems prieglobsčio prašytojams administraciniais tikslais suteikiami kodiniai numeriai. Toks numeris bus naudojamas kaip žymuo tapatybei nustatyti, tad jam bus priskirta įvairi informacija apie prieglobsčio prašytojo buvimą institucijoje; pridėjus nuotrauką ar biometrinius duomenis kodinis numeris turės glaudų ir greitai atsekamą ryšį su fiziniu asmeniu, todėl asmuo bus išskirtas iš kitų prieglobsčio prašytojų, o jam bus priskiriama įvairi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė nustatyta, susijusi informacija.

Be to, 8 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad „valstybės narės apibrėžia sąlygas, kuriomis gali būti tvarkomas nacionalinis asmens identifikavimo kodas ar bet kuris kitas bendrojo taikymo žymuo tapatybei nustatyti.“ Reikėtų atkreipti dėmesį į šios nuostatos, kurioje nėra konkrečiai nurodyta, kokias sąlygas valstybės narės turėtų taikyti, bet kuri yra ypatingiems duomenims skirtame straipsnyje, prasmę. Preambulės 33 konstatuojamoji dalis tokius duomenis apibūdina kaip „*duomenis, kurie dėl savo pobūdžio gali pažeisti pagrindines asmens laisves ar privatumo teisę*“. Galima pagrįstai manyti, kad teisės aktų leidėjams panašų susirūpinimą galėjo kelti nacionaliniai tapatybės nustatymo numeriai, pagal kuriuos galima lengvai ir nedviprasmiškai susieti įvairią informaciją apie konkretų asmenį.

Tapatybės nustatymo priemonės

Direktyvos 26 konstatuojamojoje dalyje ypatingas dėmesys skiriamas terminui „*tapatybė, kurią galima nustatyti*“; joje teigiama: „*kadangi norint nustatyti, ar asmens tapatybė gali būti nustatyta, reikėtų atsižvelgti į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo minėto asmens tapatybei nustatyti*“. Tai reiškia, kad siekiant išskirti asmenį nepakanka tik numanomos galimybės, jog būtų galima laikyti, kad asmens tapatybė gali būti nustatyta. Jei atsižvelgiant į „*visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo*“ tokios galimybės nėra arba ji nedidelė, neturėtų būti laikoma, kad asmens tapatybę galima nustatyti, o informacija neturėtų būti laikoma „asmens duomenimis“. Taikant „*visų priemonių, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo*“ kriterijų visų pirma reikia atsižvelgti į visus esamus veiksnius. Tapatybės nustatymo išlaidos yra vienas iš veiksnių, tačiau ne vienintelis. Taip pat reikėtų atsižvelgti ir į nustatytą tikslą, tvarkymo sisteminimo būdą, naudą, kurios tikisi duomenų valdytojas, asmenims svarbius interesus ir organizacinio pobūdžio nesklaidumų pavojų (pavyzdžiui, slaptumo įsipareigojimo pažeidimą) ir techninius sutrikimus. Kita vertus, šis tyrimas yra dinamiškas – duomenų tvarkymo metu reikia atsižvelgti į technologijų

¹⁰ Yves POULLET ir jo grupės Duomenų apsaugos principų taikymo pasauliniams telekomunikacijų tinklams ataskaitos Europos tarybos T-PD komitetui 2.3.1 punktas, T-PD (2004) 04 galutinis.

¹¹ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimo byloje C-101/2001 (*Lindqvist*) 27 punktas.

šiuolaikiškumą ir numatyti galimybę, kad duomenų tvarkymo laikotarpiu jos bus tobulinamos. Gali būti, kad šiuo metu naudojantis turimomis priemonėmis tapatybės nustatyti neįmanoma. Jei duomenis ketinama laikyti vieną mėnesį, negalima tikėtis, kad tapatybę bus galima nustatyti per informacijos saugojimo laiką, todėl tokie duomenys neturėtų būti laikomi asmens duomenimis. Tačiau jei duomenis ketinama laikyti dešimt metų, duomenų valdytojas turi atsižvelgti į galimybę nustatyti tapatybę, kuri gali atsirasti devintaisiais informacijos saugojimo metais ir dėl kurios tokiu atveju tie duomenys taptų asmens duomenimis. Sistema turėtų gebėti prisitaikyti prie pokyčių, o reikiamu metu būtų galima pasinaudoti tinkamomis techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis.

12 pavyzdys. Viešas rentgeno nuotraukų skelbimas nurodant paciento vardą

Moksliniame žurnale buvo išspausdinta moters rentgeno nuotrauka nurodant pacientės vardą, kuris yra gana retas. Dėl moters vardo ir dėl to, kad giminės ar pažįstami žinojo ją turint sveikatos problemų, tam tikri asmenys galėjo nustatyti jos tapatybę; tokiu atveju rentgeno nuotrauka laikoma asmens duomenimis.

13 pavyzdys. Farmacinio tyrimo duomenys

Medicininio tyrimo tikslais ligoninės arba pavieniai gydytojai bendrovėms pateikia savo pacientų medicininių įrašų duomenis. Pacientų vardai ir pavardės nenurodomi, vietoj jų nurodomi serijos numeriai, atsitiktine tvarka priskirti kiekvienam klinikiniam atvejui, siekiant užtikrinti darną ir išvengti painiavos tvarkant informaciją apie įvairius pacientus. Pacientų vardus ir pavardes žino tiksliai gydytojas, kurį saisto išipareigojimas saugoti medicinos paslaptis. Duomenyse nėra jokios papildomos informacijos, kurią sudėjus būtų galima nustatyti asmenų tapatybę. Be to, imtasi visų kitų teisinių, techninių ir organizacinių priemonių, kad nebūtų galima nustatyti duomenų subjektų tapatybės ar būtų pašalinta galimybė ją nustatyti. Tokiomis aplinkybėmis duomenų apsaugos institucija gali laikyti, kad duomenis tvarkanti farmacijos bendrovė nesiima jokių priemonių, kuriomis būtų galima pasinaudoti duomenų subjektų tapatybei nustatyti.

Kaip jau minėta, vienas susijęs veiksnys vertinant „*visas priemones, kuriomis galima būtų pasinaudoti*“ asmenų tapatybei nustatyti, yra tikslas, kurio siekia duomenų valdytojas tvarkydamas duomenis. Nacionalinės duomenų apsaugos institucijos susidūrė su atvejais, kai duomenų valdytojas teigė, kad tvarkoma tik padrika informacija, kurioje nenurodomas vardas, pavardė ar kitokie tiesioginiai žymenys tapatybei nustatyti, ir siekė, kad duomenys nebūtų laikomi asmens duomenimis ir jiems nebūtų taikomos duomenų apsaugos taisyklės. Tačiau tokios informacijos tvarkymas turi prasmę tik tuo atveju, jeigu pagal ją galima nustatyti konkrečių asmenų tapatybę ir vykdyti tam tikrus veiksmus jų atžvilgiu. Tais atvejais, kai duomenys tvarkomi ketinant nustatyti asmenų tapatybę, galima daryti prielaidą, kad duomenų valdytojas ar kitas susijęs asmuo turi ar turės priemonių, kuriomis „bus galima pasinaudoti“ duomenų subjekto tapatybei nustatyti. Apskritai teigti, kad asmenų tapatybės nustatyti negalima, kai duomenų tvarkymo tikslas yra nustatyti asmenų tapatybę, būtų akivaizdus prieštaravimas. Taigi informaciją reikia laikyti susijusia su asmenimis, kurių tapatybę galima nustatyti, o duomenų tvarkymui turi būti taikomos duomenų apsaugos taisyklės.

14 pavyzdys. Sekimas vaizdo kameromis

Tai ypač aktualu, kai naudojama sekimo vaizdo kameromis sistema – duomenų valdytojai dažnai teigia, kad tapatybę galima nustatyti tik keliais surinktos medžiagos

atvejais, todėl iki faktiško tapatybės nustatymo tais keliais atvejais asmens duomenys nėra tvarkomi. Kadangi sekimo vaizdo kameromis tikslas yra nustatyti vaizdo įrašė matomų asmenų tapatybę visais atvejais, kai duomenų valdytojo nuomone tai būtina, sistemos taikymas turi būti laikomas duomenų apie asmenis, kurių tapatybę galima nustatyti, tvarkymu, net jeigu kai kurių vaizdo įrašė esančių asmenų tapatybės praktiškai nustatyti neįmanoma.

15 pavyzdys. Kintamieji IP adresai

Darbo grupė IP adresus laiko duomenimis, susijusiais su asmeniu, kurio tapatybę galima nustatyti. Ji teigia, kad „*interneto paslaugų teikėjai ir vietos tinklų valdytojai naudojami pagrindomis priemonėmis gali nustatyti interneto naudotojų, kuriems jie suteikė IP adresus, tapatybę, nes jie paprastai sistemingai registruoja datą, laiką, trukmę ir kintamąjį IP adresą, suteiktą interneto naudotojui. Tą patį galima pasakyti apie interneto paslaugų teikėjus, laikančius įrašus HTTP serveriuose. Tais atvejais neabejotina, kad kalbama apie asmens duomenis, kaip apibrėžta direktyvos 2 straipsnio a punkte*“¹².

Visų pirma tais atvejais, kai IP adresai tvarkomi, siekiant nustatyti kompiuterio naudotojus (pavyzdžiui, tai daro autorių teisių savininkai, norėdami patraukti naudotojus baudžiamojon atsakomybėn už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimą), duomenų valdytojas tikisi, kad „priemonėms, kuriomis bus galima naudotis“ nustatant asmenų tapatybę, pritaris, pavyzdžiui, apeliacinių skundą gavęs teismas (kitu atveju informacijos rinkimas neturi prasmės), todėl informaciją reikia laikyti asmens duomenimis.

IP adresai, pagal kuriuos tam tikromis aplinkybėmis dėl įvairių techninių ir organizacinių priežasčių iš tikrųjų negalima nustatyti naudotojo, yra ypatingas atvejis. Vienas tokių pavyzdžių – interneto kavinės, kurioje nereikalaujama nurodyti klientų tapatybės, kompiuteriui priskirtas IP adresas. Galima teigti, kad pagal per tam tikrą laiką, kai buvo naudojamas kompiuteriu X, surinktus duomenis jokiais priemonėmis negalima nustatyti naudotojo tapatybės, todėl tokie duomenys nėra asmens duomenys. Tačiau reikia pažymėti, kad interneto paslaugų teikėjai greičiausia nežinos, ar pagal aptariamąjį IP adresą galima nustatyti tapatybę, ir tvarkys su tuo IP adresu susijusius duomenis taip pat, kaip tvarko informaciją, susijusią su IP adresais, kuriais naudojasi tinkamai registruoti naudotojai, kurių tapatybę galima nustatyti. Taigi išskyrus atvejus, kai interneto paslaugų teikėjas gali visapusiškai užtikrinti, kad duomenys susiję su naudotojais, kurių tapatybės nustatyti neįmanoma, saugumo sumetimais visą IP informaciją jis turi tvarkyti kaip asmens duomenis.

16 pavyzdys. Žala, susijusi su grafiti

Transporto bendrovei priklausančioms keleivių vežimo transporto priemonėms nuolatos daroma žala išpiešiant jas grafiti piešiniais. Siekdama įvertinti žalą ir palengvinti teisinių ieškinių tokių piešinių autoriams iškelimą, bendrovė veda registrą, kuriame yra informacija apie žalos padarymo aplinkybes, sugadintų dalių ir autoriaus skiriamą ženklo arba parašo nuotraukos. Įrašant informaciją į registrą žalos kaltininkai nėra žinomi, taip pat nežinoma, kam priklauso parašas. Gali būti, kad to niekad nepavyks išsiaiškinti. Tačiau duomenų tvarkymo tikslas yra nustatyti

¹² 2000 m. lapkričio 21 d. WP 37: Privatumas internete – Integruotas ES požiūris į internete esančių duomenų apsaugą.

asmenis, su kuriais kaip žalos kaltininkais susijusi ta informacija, kad jiems būtų galima pateikti ieškinius. Toks duomenų tvarkymas yra prasmingas, jeigu duomenų valdytojas pagrįstai tikisi, kad kada nors atsiras priemonių asmens tapatybei nustatyti. Turėtų būti laikoma, kad nuotraukose esanti informacija yra susijusi su asmenimis, kurių tapatybę galima nustatyti, o registre laikoma informacija yra asmens duomenys, todėl duomenų tvarkymui turėtų būti taikomos duomenų apsaugos taisyklės, nes toks tvarkymas yra teisėtas esant tam tikroms aplinkybėms ir taikant tam tikras apsaugos priemones.

Kai duomenų subjekto tapatybės nustatymas nėra duomenų tvarkymo tikslas, techninėms priemonėms, neleidžiančioms nustatyti tapatybės, tenka labai svarbi funkcija. Siekiant, kad nebūtų galima nustatyti asmens tapatybės atsižvelgiant į *visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo* asmenų tapatybei nustatyti, reikėtų svarstyti galimybę įdiegti pažangiausias technines ir organizacines priemones, skirtas užkirsti kelią asmens duomenų nustatymui. Tokiu atveju šių priemonių įgyvendinimas nėra iš direktyvos (taikomos tik tuo atveju, kai informacija visų pirma yra asmens duomenys) 17 straipsnio kylančio teisinio įpareigojimo *padarinys*, o veikia *sąlyga*, kad informacija nebūtų laikoma asmens duomenimis ir direktyva nebūtų taikoma duomenų tvarkymui.

Pseudoniminiai duomenys

Pseudonimo sukūrimas yra tapatybės paslėpimas. Tokios procedūros tikslas – sudaryti galimybę rinkti papildomus duomenis, susijusius su tuo pačiu asmeniu, kai jo tapatybės nustatyti nebūtina. Tai ypač aktualu mokslinių tyrimų ir statistikos sritims.

Pseudonimą galima sukurti taip, kad jį būtų galima atsekti pagal tapatybės atitikimo sąrašus ir jų pseudonimus arba naudojantis dvikrypčiais šifravimo algoritmais pseudonimams kurti. Tapatybę paslėpti galima ir kitu būdu, kai tapatybės iš naujo nustatyti nebeįmanoma, pavyzdžiui, vienakrypčio šifravimo būdu, kuriuo paprastai sukuriama anonimiški duomenys.

Pseudonimo kūrimo procedūros veiksmingumas priklauso nuo daugelio veiksnių (nuo to, kuriame etape pseudonimas naudojamas, kiek jis apsaugotas nuo atsekimo atvirkštine tvarka, nuo gyventojų grupės, kurioje asmuo „slepiasi“, dydžio, galimybės susieti asmens operacijas ar įrašus su pačiu asmeniu ir t. t.). Pseudonimai turėtų būti atsitiktiniai ir nenuspėjami. Galimų pseudonimų turi būti tiek, kad tas pats pseudonimas niekada nebūtų pasirinktas antrą kartą. Jeigu reikalaujama užtikrinti didelį saugumo lygį, galimų pseudonimų skaičius rinkinyje turi būti bent jau lygus saugaus šifravimo maišos verčių intervalui¹³.

Atsekamus duomenis, turinčius pseudonimą, galima laikyti informacija apie asmenis, kurių *tapatybė gali būti nustatyta netiesiogiai*. Jei vartojamas pseudonimas, paprastai įmanoma grįžtamuoju būdu atsekti asmenį ir nustatyti jo tapatybę, bet tik esant iš anksto nustatytoms sąlygoms. Nors tokiu atveju taikomos duomenų apsaugos taisyklės, asmenims pavojus dėl tokios netiesiogiai nustatomos informacijos tvarkymo dažniausiai būna mažas, todėl šių taisyklių taikymas bus pagrįstai lankstesnis negu tuo atveju, kai tvarkoma informacija apie asmenis, kurių tapatybę galima nustatyti tiesiogiai.

¹³ Žr. Vokietijos federalinių ir valstybės komisarų duomenų apsaugos techninių ir organizacinių aspektų komiteto privatumo didinimo technologijų darbo grupės darbo dokumentą „Privatumo didinimo technologijos“ (1997 m. spalio mėn.), paskelbtą http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/studies/index_en.htm.

Koduoti duomenys

Koduoti duomenys yra klasikinis pseudonimo sukūrimo pavyzdys. Informacija būna susijusi su kodu pažymėtais asmenimis, o kodo raktas, susiejantis kodą su bendraisiais asmenų žymenimis tapatybei nustatyti (pavyzdžiui, vardu, pavarde, gimimo data, adresu), laikomas atskirai.

17 pavyzdys. Neapibendrinti statistikos duomenys

Pavyzdys, rodantis, kaip svarbu atsižvelgti į visas aplinkybes vertinant, ar gali būti pasinaudota tapatybės nustatymo priemonėmis, būtų atvejis, kai nacionalinis statistikos institutas tvarko su asmeniu susijusią informaciją, kuri tam tikrame etape saugoma neapibendrinta ir yra susijusi su konkrečiais asmenimis, kurių tapatybė nurodoma ne vardu ir pavarde, o kodu (pavyzdžiui, asmuo, kurio kodas X1234, išgeria taurę vyno dažniau nei tris kartus per savaitę). Statistikos institutas kodų raktą (sąrašą, kuriame nurodytas ryšys tarp kodų ir asmenų vardų bei pavardžių) laiko atskirai. Galima laikyti, kad statistikos institutas tuo raktu gali pasinaudoti, todėl su asmeniu susijusios informacijos rinkinys gali būti laikomas asmens duomenimis ir jam institutas turėtų taikyti duomenų apsaugos taisykles. Dabar galima įsivaizduoti, kad sąrašas su duomenimis apie vartotojų vyno gėrimo įpročius perduodamas nacionalinei vyno gamintojų organizacijai, kad gamintojai statistiniais duomenimis galėtų pagrįsti savo padėtį visuomenėje. Norint nustatyti, ar tas informacijos sąrašas vis dar yra asmens duomenys, reikia įvertinti, ar galima nustatyti atskirų vyno vartotojų tapatybę „atsižvelgiant į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo“.

Jei kiekvienam asmeniui taikomas unikalus kodas, kyla pavojus, kad tapatybė gali būti nustatyta atsiradus galimybei pasinaudoti raktu duomenims iššifruoti. Taigi pavojus dėl galimo įsibrovimo iš išorės, kai siuntėjo organizacijos darbuotojas, nesilaikydamas įsipareigojimo saugoti profesinę paslaptį, pateikia raktą, ir galimybės, kad tapatybė gali būti nustatyta netiesiogiai, yra veiksniai, kuriuos reikia turėti omenyje vertinant, ar asmenų tapatybė gali būti nustatyta *atsižvelgiant į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo* ir ar informaciją reikia laikyti asmens duomenimis. Jeigu tai asmens duomenys, jiems turi būti taikomos duomenų apsaugos taisyklės. Kita vertus, tose duomenų apsaugos taisyklėse reikėtų atsižvelgti į tai, ar pavojus asmenims yra mažesnis, ir duomenų tvarkymui taikyti ne tokias griežtas sąlygas, paremtas lanksčiomis direktyvos nuostatomis.

Priešingai, jeigu kodai nėra unikalūs, o tas pats skaitmeninis kodas (pavyzdžiui, 123) naudojamas skirtinguose miestuose gyvenantiems asmenims ir skirtingų metų duomenims nurodyti (kodas, naudojamas išskirti konkretų asmenį konkrečiais metais ir to paties miesto imtyje), duomenų tvarkytojas ar trečioji šalis galėtų nustatyti konkretaus asmens tapatybę tik tuo atveju, jeigu žinotų, su kuriais metais ir kokių miestu duomenys susiję. Jeigu tokia papildoma informacija dinga ir mažai tikėtina, kad bus atkurta, galima laikyti, kad informacija nėra susijusi su asmenimis, kurių tapatybę galima nustatyti, ir jai nereikia taikyti duomenų apsaugos taisyklių.

Tokie duomenys paprastai naudojami klinikiniuose vaistų tyrimuose. 2001 m. balandžio 4 d. Direktyvoje 2001/20 dėl geros klinikinės praktikos įgyvendinimo ir

vaistų klinikinių tyrimų atlikimo¹⁴ nustatytas šios veiklos teisinis pagrindas. Tirdamas vaistus medicinos ar mokslo darbuotojas (tyrėjas) renka informaciją apie kiekvieno paciento, kurį pažymi kodu, klinikinius rezultatus. Tyrėjas teikia informaciją farmacijos bendrovėms ar kitoms susijusioms šalims (rėmėjams) koduota forma, nes jas domina tik biologiniai statistiniai duomenys. Tačiau tyrėjas atskirai turi raktą, susiejantį tą kodą su bendrąja informacija, kuria naudojantis galima nustatyti kiekvieno paciento tapatybę. Jei reikėtų apsaugoti pacientų sveikatą ištyrus, kad vaistai kelia pavojų, tyrėjas naudodamasis tuo raktu galėtų nustatyti pacientų tapatybę ir skirti jiems tinkamą gydymą.

Kyla klausimas, ar klinikiams tyrimams naudojamus duomenis galima laikyti duomenimis, susijusiais su fiziniais asmenimis, kurių tapatybę galima nustatyti, ir ar jiems taikytinos duomenų apsaugos taisyklės. Remiantis aprašyta analize, norint sužinoti, ar galima nustatyti asmens tapatybę, reikėtų atsižvelgti į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet koks kitas asmuo minėto asmens tapatybei nustatyti. Tokiu atveju asmens tapatybės nustatymas (jei prireikia taikyti atitinkamą gydymą) yra vienas iš koduotų duomenų tvarkymo tikslų. Farmacijos bendrovės suderina duomenų tvarkymo priemones, įskaitant organizacines priemones, ir savo ryšius su raktą turinčiu tyrėju palaiko taip, kad asmens tapatybės nustatymas nebūtų vien tai, kas *gali* įvykti, o veikiau tai, kas *turi* įvykti susidarius tam tikroms aplinkybėms. Todėl pacientų tapatybės nustatymas yra ir duomenų tvarkymo tikslas, ir priemonė. Šiuo atveju galima daryti išvadą, kad tokie koduoti duomenys visoms šalims, kurios gali dalyvauti nustatant tapatybę, yra informacija, susijusi su fiziniais asmenimis, kurių tapatybę galima nustatyti, ir jai turi būti taikomos su duomenų apsauga susijusių teisės aktų nuostatos. Tačiau tai nereiškia, kad koks nors kitas tą patį koduotų duomenų rinkinį tvarkantis duomenų valdytojas tvarkys asmens duomenis, jeigu naudojantis specialia sistema, pagal kurią veikia minėti kiti duomenų valdytojai, neįmanoma nustatyti tapatybės atgaline tvarka ir tuo tikslu imtasi tinkamų techninių priemonių.

Kitose tyrimų ar to paties projekto srityse dėl protokolų ir tvarkos pobūdžio gali nebūti galimybės nustatyti duomenų subjekto tapatybę atgaline tvarka, pavyzdžiui, todėl, kad nenurodyti gydymo aspektai. Dėl techninių ar kitų priežasčių vis dėlto gali egzistuoti būdas nustatyti, kuriam asmeniui gali būti priskirti konkretūs klinikiniai duomenys, tačiau nė vienu atveju nedaroma prielaida ir nesitikima, kad tapatybė bus nustatyta, ir imamasi atitinkamų techninių priemonių (pavyzdžiui, šifravimo, neatitaisomo maišymo) siekiant užkirsti kelią tapatybės nustatymui. Šiuo atveju net ir tada, kai konkrečių duomenų subjektų tapatybė gali būti nustatyta nepaisant visų protokolų ir priemonių (susiklosčius nenumatytoms aplinkybėms, pavyzdžiui, atsitiktinai sutapus duomenų subjekto ypatybėms, dėl kurių atskleidžiama jo tapatybė), pirminio duomenų valdytojo tvarkomos informacijos nereikia laikyti susijusia su asmenimis, kurių tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, atsižvelgiant į *visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo*. Todėl jų tvarkymui direktyvos nuostatos netaikomos. Tačiau kitu atveju – kai naujas duomenų tvarkytojas iš esmės gauna teisę naudotis informacija, pagal kurią galima nustatyti tapatybę, ta informacija bus laikoma asmens duomenimis.

¹⁴

OL L 121, 2001 5 1, p. 34.

Saugaus uosto sistema. Dažniausiai užduodami klausimai 14–7

Koduotų duomenų naudojimo farmacijos tyrimuose klausimas buvo nagrinėjamas pagal Saugaus uosto sistemą¹⁵.

14 dažniausiai užduodamas klausimas. Farmacijos ir medicinos produktai

7 klausimas. Dažniausia pagrindinis tyrėjas, tik gavęs tyrimų duomenis, iš karto juos užkoduoja unikaliu kodu, kad nebūtų atskleista atskirų duomenų subjektų tapatybė. Tokį tyrimą remiančios farmacijos kompanijos kodo raktą negauna. Unikalių kodo raktą turi tik tyrėjas, kad tam tikromis aplinkybėmis galėtų nustatyti tyrimų subjekto tapatybę (pvz., jei reikia tęstinės medicininės priežiūros). Ar tokiame užkoduotų asmens duomenų perdavime iš ES į Jungtines Valstijas taikomi „saugaus uosto“ principai?

Atsakymas. Ne. Tokiam asmens duomenų perdavimui šie principai netaikytini.

Darbo grupė mano, jog šis saugaus uosto sistemoje pateiktas teiginys neprieštarauja pirmiau pateiktiems samprotavimams, kad tokia informacija laikoma asmens duomenimis, kuriems taikoma ši direktyva. Iš esmės šis klausimas nėra pakankamai tikslus, nes nenurodoma, kam ir kokiomis aplinkybėmis duomenys perduodami. Darbo grupė klausime minimą atvejį supranta taip, kad koduoti duomenys siunčiami gavėjui Jungtinėse Valstijose (pavyzdžiui, farmacijos bendrovei), kuris gauna tik koduotus duomenis ir niekada nesužinos pacientų tapatybės, kuri yra ir bus žinoma tik medikui ar mokslo darbuotojui ES, jei jos prireiktų gydymo tikslais, tačiau niekada nebus žinoma Jungtinių Valstijų bendrovei.

Anoniminiai duomenys

Direktyvoje vartojamą terminą „anoniminiai duomenys“ galima apibrėžti kaip bet kokią informaciją, susijusią su fiziniu asmeniu, kai asmens tapatybės negali nustatyti nei duomenų valdytojas, nei bet koks kitas asmuo, *atsižvelgiant į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar bet kuris kitas asmuo asmens tapatybei nustatyti.* „Anoniminiais tapę duomenys“ yra anoniminiai duomenys, anksčiau nurodę asmenį, kurio tapatybę buvo galima nustatyti, tačiau dabar to padaryti neįmanoma. Direktyvos 26 konstatuojamojoje dalyje apie šią sąvoką sakoma: „apsaugos principai netaikomi duomenims, kurie paversti anoniminiais tokiu būdu, kad duomenų subjekto tapatybė nebegali būti nustatyta“. Tačiau vertinant, ar naudojantis duomenimis galima nustatyti asmens tapatybę ir ar informaciją galima laikyti anonimine, reikia atsižvelgti į aplinkybes ir nagrinėti kiekvieną konkretų atvejį, remiantis tuo, kad tapatybei nustatyti gali būti pasinaudota visomis priemonėmis, kaip apibrėžta 26 konstatuojamojoje dalyje. Tai ypač aktualu statistinės informacijos atveju – nors informacija gali būti pateikta kaip apibendrinti duomenys, pirminė imtis nėra pakankamai didelė ir asmenų tapatybę galima nustatyti pagal kitas informacijos dalis.

18 pavyzdys. Statistiniai tyrimai ir padrikos informacijos sujungimas

Statistikai ne tik privalo laikytis duomenų apsaugos taisyklių, kad būtų užtikrintas statistinių tyrimų anonimiškumas, jiems dar nustatyta ypatinga pareiga saugoti profesinę paslaptį ir draudžiama viešai skelbti duomenis, kurie nėra anoniminiai. Tai įpareigoja juos viešai skelbti apibendrintus statistinius duomenis, kurių neįmanoma priskirti statistinius duomenis pateikusiam asmeniui, kurio tapatybę žinoma. Ši taisyklė

¹⁵ 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas 2000/520/EB (OL L 215/7, 2000 8 25).

visų pirma aktuali viešai skelbiant surašymo duomenis. Kiekvienu konkrečiu atveju turėtų būti nustatyta riba, nuo kurios bus laikoma, kad įmanoma nustatyti susijusių asmenų tapatybę. Jei paaiškėja, kad kriterijus leidžia nustatyti asmens tapatybę konkrečioje asmenų kategorijoje, nors ji ir didelė (pvz., mieste, kuriame gyvena 6 000 gyventojų, yra tik vienas gydytojas), tokią diskriminuojantį kriterijų reikia atmesti arba nustatyti papildomus kriterijus, sumažinančius atpažinimo galimybę siekiant slaptumo statistikos srityje.

19 pavyzdys. Viešas vaizdo stebėjimo sistemos įrašų skelbimas

Savo parduotuvėje savininkas įrengė vaizdo stebėjimo sistemą ir paskui viešai iškabino vagių, sučiuptų naudojantis vaizdo stebėjimo sistema, nuotraukas. Įsikišus policijai vagių veidus savininkas užtušavo, tačiau ir tada išliko galimybė, kad asmenis nuotraukose gali atpažinti jų draugai, giminės ar kaimynai, nes, pavyzdžiui, matomi ir atpažintami jų siluetai, plaukai, drabužiai.

4. KETVIRTASIS ELEMENTAS. „FIZINIS ASMUO“

Direktyvos nuostatomis nustatyta apsauga taikoma fiziniams asmenims, t. y. žmonėms. Teisė į asmens duomenų apsaugą šia prasme yra visuotinė, neapribota konkrečios šalies piliečiams ar gyventojams. Tai aiškiai nurodyta direktyvos 2 konstatuojamojoje dalyje, kurioje teigiama, kad „*duomenų tvarkymo sistemos skirtos tarnauti žmogui*“ ir kad „*nepriklausomai nuo fizinių asmenų tautybės ar gyvenamos vietos, duomenys turi būti tvarkomi gerbiant žmogaus teises ir laisves*“.

Fizinio asmens sąvoka minima ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 6 straipsnyje, pagal kurį „*Kiekvienas žmogus, kad ir kur jis būtų turi teisę būti pripažintas teisinių santykių subjektu*“. Valstybių narių teisės aktuose, paprastai civilinėje teisėje, tiksliau nusakoma žmogaus asmenybės sąvoka, kuri suprantama kaip gebėjimas būti teisinių santykių subjektu nuo asmens gimimo iki jo mirties. Todėl asmens duomenys iš esmės yra su *gyvais asmenimis*, kurių tapatybę nustatyta arba gali būti nustatyta, susiję duomenys. Nagrinėjant šiuos aspektus kyla daugiau klausimų.

Duomenys apie mirusius asmenis

Todėl su mirusiais asmenimis susijusi informacija iš esmės nėra laikoma asmens duomenimis, kuriems taikomos direktyvos taisyklės, nes civilinėje teisėje mirę asmenys nelaikomi fiziniiais asmenimis. Vis dėlto tam tikrais atvejais duomenys apie mirusiuosius gali būti saugomi netiesiogiai.

Viena vertus, duomenų valdytojas gali neturėti galimybės sužinoti, ar asmuo, su kuriuo duomenys yra susiję, gyvas ar miręs. Net jei jis gali tai padaryti, informacija apie mirusiuosius gali būti tvarkoma tokia pačia tvarka kaip ir informacija apie gyvuosius. Kadangi duomenų valdytoją saisto direktyvoje nustatyti duomenų apsaugos įpareigojimai dėl duomenų apie gyvus asmenis, jam praktiškai bus lengviau tvarkyti mirusiųjų duomenis pagal duomenų apsaugos taisykles, o ne atskirti šiuos duomenų srautus.

Antra vertus, informacija apie mirusius asmenis taip pat gali būti susijusi su gyvais asmenimis. Pavyzdžiui, informacija, kad mirusioji Gaja sirgo hemofilija, rodo, jog jos sūnus Titas taip pat serga šia liga, nes ji susijusi su X chromosomoje esančiu genu. Todėl jei galima laikyti, kad informacija, kurią sudaro mirusio asmens duomenys,

susijusi su gyvais asmenimis ir tai yra asmens duomenys, kuriems taikoma direktyva, mirusio asmens duomenims gali būti netiesiogiai taikoma duomenų apsaugos taisyklėmis teikiama apsauga.

Trečia, informacijai apie mirusius asmenis gali būti taikoma speciali apsauga, kurią užtikrina taisyklių rinkiniai, nustatyti ne duomenų apsaugos teisės aktuose, nustatant tai, kas vadinama *personalitas praeterita*. Medicinos personalo pareiga saugoti slaptumą neišnyksta pacientui mirus. Nacionaliniais teisės aktais, reglamentuojančiais asmens teisę į savo atvaizdą ir garbę, apsauga gali būti suteikta ir mirusio asmens atminimui.

Ir ketvirta, kaip primena Europos Teisingumo Teismas¹⁶, niekas netrukdo valstybei narei išplėsti nacionalinių teisės aktų, įgyvendinančių Direktyvą 95/46/EB, taikymo sritį tiek, kad ji apimtų į direktyvos taikymo sritį nepatenkančias sritis, jei to nedraudžia jokios kitos Bendrijos teisės nuostatos. Nacionalinės teisės aktų leidėjai gali nuspręsti išplėsti nacionalinių duomenų apsaugos teisės aktų nuostatų taikymo sritį tiek, kad ji apimtų kai kuriuos su mirusių asmenų duomenų tvarkymu susijusius aspektus, jeigu to reikia teisėtam interesui¹⁷.

Negimę vaikai

Tai, koku mastu duomenų apsaugos taisyklės gali būti taikomos iki vaiko gimimo, priklauso nuo bendrosios nacionalinių teisės sistemų pozicijos negimusių vaikų apsaugos atžvilgiu. Siekiant atsižvelgti į paveldėjimo teises, kai kuriose valstybėse narėse pripažįstama, kad dar negimę vaikai laikomi gimusiais, jei kalbama apie naudą (ir todėl gali gauti palikimą ar priimti dovaną), su sąlyga, kad jie apskritai gali gimti. Kitose valstybėse narėse ta pati sąlyga taikoma specialiai apsaugai, kurią suteikia konkrečios teisės nuostatos. Norint nustatyti, ar nacionalinės duomenų apsaugos nuostatos taikomos informacijai apie negimusius vaikus, reikia atsižvelgti į bendrąją nacionalinės teisės sistemos poziciją ir tai, kad duomenų apsaugos taisyklių tikslas yra apsaugoti asmenį.

Antras aspektas paremtas ta aplinkybe, kad paprastai teisės sistemoje su negimusiais vaikais susijusios priemonės nustatomos atsižvelgiant į tai, kad jos bus taikomos ribotą laiką, t. y. nėštumo laikotarpiu. Neatsižvelgiama į tai, kad tokia situacija gali trukti kur kas ilgiau, pvz., užšaldytų embrionų atveju. Pagaliau specialus teisinis atsakas gali būti nustatytas konkrečiose reprodukcijos būdus reglamentuojančiose nuostatose, susijusiose su medicininės ar genetinės informacijos apie embrioną naudojimu.

Juridiniai asmenys

Kadangi asmens duomenų apibrėžtyje nurodomi asmenys, t. y. fiziniai asmenys, informacija apie juridinius asmenis iš esmės nepatenka į direktyvos taikymo sritį, todėl joje nustatyta apsauga jiems nėra taikoma¹⁸. Vis dėlto, esant tam tikroms aplinkybėms,

¹⁶ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimo byloje C-101/2001 (*Lindqvist*) 98 punktas.

¹⁷ 1995 m. vasario 8 d. ES Tarybos protokolais 4730/95 "Re 2 straipsnio a punktas „Taryba ir Komisija patvirtina, kad valstybės narės turi nustatyti, ar ir koku mastu ši direktyva bus taikoma mirusiems asmenims“.

¹⁸ Direktyvos 24 konstatuojamoji dalis: „kadangi ši direktyva nedaro įtakos teisės aktams dėl juridinių asmenų apsaugos, tvarkant su jais susijusius duomenis“.

kai kurios duomenų apsaugos taisyklės gali būti netiesiogiai taikomos informacijai, susijusiai su įmonėmis ar juridiniais asmenimis.

Kai kurios Direktyvos 2002/58/EB dėl elektroninių ryšių nuostatos taikomos ir juridiniams asmenims. Direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „šios direktyvos nuostatos smulkiau išaiškina ir papildo Direktyvą 95/46/EB šio straipsnio pirmoje dalyje nurodytais tikslais. Be to, jos numato abonentų, kurie yra juridiniai asmenys, teisėtų interesų apsaugą“. Atitinkamai 12 ir 13 straipsniais kai kurių nuostatų dėl abonentų knygų ir neužsakytų pranešimų taikymo sritis praplečiama tiek, kad apimtų ir juridinius asmenis.

Informacija apie juridinius asmenis taip pat gali būti laikoma iš esmės susijusia su fiziniiais asmenimis pagal šiame dokumente nustatytus kriterijus. Taip gali būti tada, kai juridinio asmens pavadinimas susijęs su fizinio asmens vardu ar pavarde. Kitas pavyzdys būtų kolektyvinis elektroninio pašto adresas, kuriuo paprastai naudojasi konkretus darbuotojas, arba informacija apie mažą įmonę (teisiškai kalbant veikia „objektą“ negu juridinį asmenį), pagal kurią galima apibūdinti savininko elgesį. Visais tais atvejais, kai turinio, tikslo ar rezultato kriterijai leidžia informaciją apie juridinį asmenį ar įmonę laikyti susijusia su fiziniu asmeniu, tokią informaciją reikia laikyti asmens duomenimis ir taikyti duomenų apsaugos taisykles.

Europos Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad niekas netrukdo valstybei narei išplėsti direktyvą įgyvendinančių nacionalinių teisės aktų taikymo sritį tiek, kad ji apimtų sritis, nepatenkančias į direktyvos taikymo sritį, jei to nedraudžia jokios kitos Bendrijos teisės nuostatos¹⁹. Todėl kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui, Italija, Austrija ir Liuksemburgas, išplėtė tam tikrų nacionalinės teisės aktų, priimtų pagal šią direktyvą, nuostatų (pavyzdžiui, nuostatų dėl saugumo priemonių) taikymo sritį, kad ji apimtų duomenų apie juridinius asmenis tvarkymą.

Kaip ir informacijos apie mirusius asmenis atveju, duomenų valdytojas, tvarkydamas duomenis apie juridinį asmenį, gali *de facto* taikyti duomenų apsaugos taisykles. Jei duomenų valdytojas renka duomenis apie fizinius ir juridinius asmenis neatskirdamas jų ir juos įtraukdamas į tą patį duomenų rinkinį, nustatytas duomenų tvarkymo būdų modelis ir audito sistema gali būti tokia, kad atitektų duomenų apsaugos taisykles. Faktiškai duomenų valdytojui gali būti paprasčiau visų rūšių informacijai, esančiai registruose, taikyti duomenų apsaugos taisykles, o ne atskirti su fiziniiais ir juridiniais asmenimis susijusią informaciją

IV. JEI DUOMENYS NEPATENKA Į APIBRĖŽTIES SRITĮ

Kaip matyti iš visame dokumente pateiktos informacijos, tam tikromis aplinkybėmis informacija gali būti nelaikoma asmens duomenimis. Taip būna, kai duomenų negalima laikyti susijusiais su asmeniu arba negali būti laikoma, kad asmens tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta. Jeigu tvarkoma informacija nepatenka į „asmens duomenų“ sąvokos sritį, direktyva netaikoma, kaip nustatyta jos 3 straipsnyje. Tačiau tai nereiškia, kad susidarius tam tikrai situacijai asmenys gali netekti apsaugos. Reikia atkreipti dėmesį į toliau nurodytas aplinkybes.

¹⁹ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimo byloje C-101/2001 (*Lindqvist*) 98 punktas.

Jeigu direktyva netaikoma, gali būti taikomi nacionaliniai duomenų apsaugos teisės aktai. Kaip nustatyta direktyvos 34 straipsnyje, ji yra skirta valstybėms narėms. Valstybėms narėms netaikomi įpareigojimai, nepatenkantys į direktyvos taikymo sritį; visų pirma – įpareigojimas priimti direktyvos įgyvendinimui būtinus įstatymus ir teisės aktus. Tačiau, kaip aiškiai nurodė Europos Teisingumo Teismas, niekas netrukdo valstybei narei išplėsti nacionalinių teisės aktų, įgyvendinančių direktyvą, taikymo sritį tiek, kad ji apimtų sritis, nepatenkančias į direktyvos taikymo sritis, jei to nedraudžia jokia kita Bendrijos teisės nuostata. Todėl gali būti, kad tam tikrais atvejais, kurie nesusiję su asmens duomenų tvarkymu, kaip apibrėžta direktyvoje, nacionalinėje teisėje nustatytos apsaugos priemonės vis tiek bus taikomos, pavyzdžiui, koduotiems duomenims, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra asmens duomenys, ar ne.

Net ir tada, kai netaikomos duomenų apsaugos taisyklės, tam tikra veikla vis dėlto gali pažeisti Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnį, saugantį teisę į asmeninį ir šeimos gyvenimą, atsižvelgiant į didelę EŽTK teisminę praktiką. Tais atvejais, kai duomenų apsaugos taisyklės netaikomos ir gali kilti pavojus įvairiems teisėtiems interesams, asmenims apsaugą gali teikti kita normų grupė, pavyzdžiui, deliktinė teisė, baudžiamoji teisė ar kovos su diskriminacija teisė.

V. IŠVADOS

Šioje nuomonėje darbo grupė pateikė nurodymus, kaip reikėtų suprasti Direktyvoje 95/46/EB ir susijusiuose Bendrijos teisės aktuose pateiktą asmens duomenų sąvoką ir kaip ją taikyti įvairiose situacijose.

Paminėta ta bendroji aplinkybė, kad Europos teisės aktų leidėjai ketino nustatyti plačią asmens duomenų sąvoką, tačiau ji nėra beribė. Reikia turėti omenyje, kad direktyvoje pateiktų taisyklių tikslas yra apsaugoti asmenų pagrindines teises ir laisves, visų pirma jų teisę į privatumą, kai tvarkomi asmens duomenys. Todėl šios taisyklės sukurtos taikyti tais atvejais, kai gali kilti pavojus asmenų teisėms, nuo kurio jas reikia apsaugoti. Duomenų apsaugos taisyklių taikymo srities nereikia per daug išplėsti, tačiau, kita vertus, reikia vengti ir nederamo asmens duomenų sąvokos ribojimo. Direktyvoje apibrėžta jos taikymo sritis, į ją neįtraukiant kai kurių veiksmų; direktyva leidžiama lanksčiai taikyti taisykles veiksams, patenkantiems į jos taikymo sritį. Duomenų apsaugos institucijos vykdo svarbią funkciją siekdamos tinkamos pusiausvyros taikant direktyvą (žr. II dalį).

Darbo grupės analizė paremta keturiomis pagrindinėmis sudedamosiomis dalimis, kurias galima išskirti „asmens duomenų“ apibrėžtyje. Tai „bet kokia informacija“, „informacija, susijusi su asmeniu“, „fizinis asmuo“, „kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta“. Šie elementai glaudžiai susiję ir vienas nuo kito priklausomi, o visi kartu leidžia nustatyti, ar informaciją reikia laikyti „asmens duomenimis“. Analizė pagrįsta Europos duomenų apsaugos institucijų nacionalinės praktikos pavyzdžiais.

- Pirmasis elementas – „bet kokia informacija“, reikalauja plačiai aiškinti sąvoką, neatsižvelgiant į informacijos pobūdį ar turinį ir techninį formatą, kuriuo ji pateikiama. Tai reiškia, kad tiek objektyvi, tiek subjektyvi informacija apie asmenį bet kokia forma gali būti laikoma „asmens duomenimis“, neatsižvelgiant į techninę laikmeną, kurioje ji pateikiama. Nuomonėje taip pat aptariami biometriniai duomenys bei teisiniai skirtumai, susiję su mėginiais, iš kurių jie gali būti gautami (žr. III dalies 1 punktą).

- Antrasis elementas – „informacija, susijusi su asmeniu“, iki šiol dažnai buvo ignoruojamas, tačiau jis labai svarbus nustatant esminę sąvokos sritį, ypač objektų ir naujų technologijų atžvilgiu. Nuomonėje pateikiami trys alternatyvūs elementai – turinys, tikslas arba rezultatas – padedantys nustatyti, ar informacija susijusi su asmeniu. Tai taip pat apima informaciją, kuri gali daryti aiškų poveikį tam, kaip su asmeniu elgiamasi arba kaip jis vertinamas (žr. III dalies 2 punktą).
- Trečiasis elementas – „asmuo, kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta“, atsižvelgia į sąlygas, kurioms esant reikia laikyti, kad asmens „tapatybę galima nustatyti“, ir ypač į priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas ar kitas asmuo to asmens tapatybei nustatyti. Šioje analizėje labai svarbus konkretus kontekstas ir ypatingos situacijos aplinkybės. Nuomonėje taip pat aptariami pseudoniminiai duomenys ir koduotų duomenų naudojimas atliekant statistinį ar farmacinį tyrimą (žr. III dalies 3 punktą).
- Ketvirtasis elementas – „fizinis asmuo“, susijęs su nuostata, kad asmens duomenys yra informacija apie „gyvus asmenis“. Nuomonėje kalbama ir apie mirusių asmenų, negimusių vaikų bei juridinių asmenų duomenų sąveiką (žr. III dalies 4 punktą).

Galiausiai nuomonėje aptariami atvejai, kai duomenys nepatenka į asmens duomenų apibrėžties sritį. Tokiais atvejais gali būti keli būdai šiam klausimui spręsti, įskaitant nacionalinius teisės aktus, kurie reglamentuoja į direktyvos sritį nepatenkančius klausimus, su sąlyga, kad nepažeidžiamos kitos Bendrijos teisės nuostatos (žr. IV dalį).

Darbo grupė kviečia visas suinteresuotąsias šalis nuodugnai susipažinti su šioje nuomonėje pateiktais nurodymais ir atsižvelgti į juos aiškinant ir taikant Direktyvai 95/46/EB neprieštaraujančias nacionalinės teisės aktų nuostatas.

Darbo grupės nariai, kurių dauguma yra nacionalinių duomenų apsaugos priežiūros institucijų atstovai, išipareigojo toliau plėtoti šioje nuomonėje pateiktus nurodymus savo jurisdikcijos srityje ir užtikrinti tinkamą Direktyvai 95/46/EB neprieštaraujančių nacionalinės teisės aktų taikymą.

Jeigu tinkama, darbo grupė ketina taikyti ir plėtoti šioje nuomonėje pateiktus nurodymus ir atsižvelgti į juos tolesniame darbe, visų pirma sprendama klausimus, susijusius su tapatybės valdymu e. vyriausybės, e. sveikatos ir RAD srityse. Pastaruoju atveju darbo grupė ketina toliau nagrinėti, kokį poveikį duomenų apsaugos taisyklės gali daryti RAD naudojimui ir kokių papildomų priemonių gali prireikti siekiant užtikrinti tinkamą pagarbą duomenų apsaugos teisėms ir interesams šiuo atžvilgiu.

Galiausiai darbo grupė laukia suinteresuotųjų šalių ir priežiūros institucijų atsakomųjų veiksmų ir ragina dalytis praktine patirtimi bei pavyzdžiais, gautais vadovaujantis šioje nuomonėje pateiktais nurodymais. Darbo grupė ketina tinkamu laiku iš naujo persvarstyti šį klausimą, siekdama toliau gerinti bendrąjį pagrindinės asmens duomenų sąvokos supratimą bei užtikrinti suderintą Direktyvos 95/46/EB ir susijusių Bendrijos teisės aktų taikymą ir tinkamą įgyvendinimą.

Darbo grupės vardu

Pirmininkas
Peter SCHAAR